

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer Me'or ha-golah

Lehmann, Marcus Lehmann, Marcus

Ṽilna, 650 [1889 oder 1890]

רבד תירחא זי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9244

נבלת ההרוגה המתגוללת בדמה לאור הירח אשר האיר באור
 פֶּהָה , וגם רבי גרשם לא יכול להתאפק ולהבליג עלי יגוט
 ואגלי דמעה התגלגלו על לחייו ויאנק דום . פה תנוח האשה
 הִפּה אשר אהב אותה אהבה בלי מצרים , ואשר הביאה
 עליו את כל הרעה הנוראה הזאת !

קללת מיכאל עוגבה לזנונים השיגה אותה ! קראה
 דבורה בדאבון נפש .

גם קללתה תרדוף ותשיג את עוגבה הבליעלי אמר
 רבי גרשם , יהי מותה כפרה על פשעיה , ויהי רצון מלפני
 ה' כי יטהר את נשמתה ויסלח לכל עונה !

אז חפר רבי גרשם אדמת עפר ויכסה בה את נויח
 המתה .

לכי בשלום ! אמר רבי גרשם אחרי כמותו את
 מעליטטא בעפר ואז הליט את גופו בשמלת אשה אשר
 הביאה דבורה בעדו , וימהרו ללכת אל החוף , ובישע אלקים
 השיגו את האניה אשר תשים לדרך פעמיה בעוד שעות אחדות .

בקאנסטאנטנאפעל לא נפקדה מעליטטא ולא עלה על
 לב איש לבקשה , כי כלם האמינו כי בלי תפונה ארחה
 לחברה את דבורה לארץ המערב אחרי אשר רבי גרשם מת
 ברעב וכפן בתוך המגדל .

י.ז.

אחרית דבר

אָמְרוּ צְדִיק כִּי־טוֹב כִּי־דַפְרֵי מַעֲלִיָּהֶם יֵאָכְלוּ
 אוֹי לְרַשָּׁע רַע כִּי־גִמּוּל יִדּוּ יַעֲשֶׂה לוֹ (יִשְׁעֵי ג)

חַבּוּא הַאֲנִיָּה אֲשֶׁר נִשְׂאָה אֶת רַבִּי גֵרְשָׁם וְאֶשְׁתּוֹ דְּבוּרָה ,
 (מֵאוֹה"ג) שְׁלוֹם

שלום אל חוף ווענעדיג . פה יצאו מן האניה אל היבשה ורבי
גרשם ברך ברכת הגומל בבית הכנסת אשר לעדת היהודים
שמה , על אשר נמלט מבית האסורים וגם עבר בשלום
ארחות ימים .

שמחה ושישון שררו ברחובות כאיניץ כבוא רבי גרשם
ואשתו שמה . „אמותה הפעם“ אמר הרב היקן רבי ליאון
„אתרי הראה אותי אלהים את בני האהובים אשר כמעט לא
פללתי לראותם עוד !“

אתרי שנים לא כבירות גוע רבי ליאון בשיבה טובה
ויאסף אל עמיו ותחתיו בחרה עדת היהודים במאיניץ את רבי
גרשם האדם הגדול בענקים לשבת על כסא כבוד בתוכם
להיות למו לרב ולרועה נאמן למלא מקום חותנו .

עתה נשובה נא קוראים יקרים לראות ולדעת מה
נעשה בקאנסטאנטינאפעל . אתרי הקיפו הימים הנועדים
לגויעת רבי גרשם ברעב , נפתח המגדל למען קבר את גויתו
בכבוד , והנה לא מצאו כל מאומה בתוכו והנלקח למות
נעלם ולא נודע מקומו איו , ותחת האסיר רבי גרשם מצאו את
גופת מעליטטא המתה טמונה בתל על יד המגדל .

ויקם שאון רב והמולה גדולה בקאנסטאנטינאפעל , כל
גבר תמה ויתפלא מראות על הדבר הנפלא הזה , וגם הקיסר
באזיל בא בהודו וכבודו אל המגדל לראות בעיניו את אשר
לא יאמן כי יספר .

„הוא הדבר אשר דברתי“ אמר הסרים יאהאן , כי
מעונן ומכשף הוא היהודי .

„לא כן“ ענה הקיסר , הוא איננו מכשף אבל איש
חכם לב , ורב העליליה , אשר אין על עפר משלו . לא
אוכל להרגיע את רוחי , ונפשי לא תנוח ולא תשקוט בטרם
אדע אל-נכון איך מלט את נפשו מהמגדל הסגור והמסגר הזה .

ויצו הקיסר לחקור ולדרוש היטב אנה נסעה דבורה בעזבה את קאנסטאנטינאפעל ויודע לו כי היא שמה פניה לארץ מולדתה ועל כן בצדק אמר הקיסר אין זאת כי גם רבי גרשם נמלט אל הארץ ההיא .

בעת ההיא בא לקאנסטאנטינאפעל ציר שלוח מאת היינריך השני קיסר אשכנז להודיע הבשורה הרעה ממות הקיסר אמטא השלישי . הנסיכה טהעאדארא נועדה להיות לו לאשה , אבל המות קטפהו מארץ החיים עודנו באבו , ותקות טעהאדארא עלתה בתהו .

על פי בקשת הקיסר באזיל , כתב הציר האשכנזי אשר וויטעלסבאך , מכתב אל ראש הכהנים במאינץ וישלחחו על ידי ציר אמונים , ויהי בהגיע המכתב הזה ליד הכהן קרא לו את רבי גרשם ויראה לו את המכתב , ובו כתוב , כי הקיסר באזיל מתנחם מאד ונפשו ירעה לו על המשפט המעקל אשר הרצו השופטים על רבי גרשם , והנהו מבטיח לו להטות אליו חסדו ואהבתו , גם מבקש ממנו כי יגלה לו את סודו איך הצליח הפצו בידו להמלט מן המגדל .

ולא אחר רבי גרשם לעשות הדבר , ויכתוב אגרת מענה אל הקיסר בהדרת כבוד מלכות , ובה ספר לו את כל הדברים אשר עשה בהמלטו על נפשו . הקיסר התפלא וישזזזמם מאד על הדבר הזה , ויצו לבקר את בנין המגדל וימצא ככל אשר כתב אליו רבי גרשם . אז פקד הקיסר להסיע את הגג הישן מאת המגדל ולהכין אחר במקומו למען לא יפתח עוד . וכאשר שלח באזיל בעת ההיא צירים נאמנים לבאמבערג לברך בשמו את הקיסר היינריך ליום עלותו על כסא מלכותו , שלח גם תשורות רבות יקרות הערך למאינץ בעד רבי גרשם , ויחל את פניו כי ישוב לקאנסטאנטינאפעל למען יוכל להיטיב עמו ולהפליא חסדו אתו כיד המלך .

ויכתוב

(מאה"ג)

ויכתוב רבי גרשם מכתב מלא תודה וברכה חכמה
ודעת להקיסר ויברכהו על חפצו הטוב להנחילו כבוד מרום
ונשגב. אבל גם זאת הודיעהו, כי מאן ימאן לשוב לקאנסטאנ-
טינאפעל בעד כל מחיר, כי מי זה לידו יתקע כי לא תקום
פעמים צרה?!

כאשר קבל הקיסר באזיל את מכתב רבי גרשם התעצב
מאד אל לבו ויקרא: לבי לא ישקט ולא ינוח ונפשי לא
תדע נחת ושלות השקט כל עוד לא ישוב אלי האיש הדגול
מרבבה הזה לחסות בצלי; אף כי קיסר אישכנו ישתרר על
עמים פראים ושבט מלכותי ינוח על עמים חכמים ונבונים,
בכל זאת אין ערוך לממלכת קיסר אישכנו, כי בצלו
יחסה האיש רבי גרשם החכם מכל האדם אשר על פני
הארמה, ואני הסכלתי עשה בגרשי אותו מעל פני על לא
חמס בכפו, אבל בכל מאמצי כחי אתאמץ להשיבו אלי,
למען יתנוסס כאבן יקרה בכתר מלכותי.

אמנם רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום!
וגם הקיסר באזיל לא יוכל להתהלל ביום מחר כי לא ידע
מה ילד יום. באזיל השני שכב עם אבותיו אחרי זמן לא
כביר, ויעזוב את כסא המלכות אחריו לאחיו קאנסטאנטין
השמיני לבדו.

וגם ימי היי קאנסטאנטין לא ארכו על ימי היי אחיו
רק בשלש שנים, ובעודנו שוכב על ערש דוי בחלותו
את חליו אשר מת בו, נתן את בתו הבכירה צאָע לראָמאָן
ארגיראפאלוס לאשה, האמנם לא אבה ראמאן להדרש לחפץ
קאנסטאנטין, כי כבר לקח לו אשה בת נדיב ושמה העלענע,
אך כאשר הפחיד קאנסטאנטין את ראָמאָן להכריתהו מארץ
התיים אם לא יאות לחפצו, הלכה לה העלענע ברצונה

הטוב לבית המקלט, ונתעצר עמה עד יום מותה, וראמאן לקח את צאָע לאשה כחפץ קאנסטאנטין. ואחרי מות קאנסטאנטין עלה ראמאן על כסא המלוכה תחתיו ויקרא בשם ראמאן השלישי.

הקיסר ראמאן השלישי לא עצר כח לעצור בעמו ביד חוקה ולרדות בו בשבט מושלים כההולכים לפניו, וגם במלחמתו נגד אויבי ארצו פנתה ההצלחה לו עורף ועל כן אבד חנו בעיני העם וישנאו אותו. אז הגיעה העת לפני הסרים יאהאן להוציא לפעלת אדם את מזמות לבו הרע, ויקח את מיכאל בן אחותו ויציגהו לפני הקיסרית צאָע, והיא כראותה את העלם הנחמד הזה התלקהו בקרבה תמדות נמבזות אשר בחיי בשרים יסודתן ותקשר נפשה בנפשו, ולא אָחרה צאָע לפרוק את עול אישה ראָמאן השלישי מעל צוארה, בתתה לו כוס התרעלה לשתות, וכאשר לא הצליח הפצה בידה להמיתו הפעם, צותה לעבדיה הנאמנים בבריתה ומתי סודה להשליכהו בכלי מים רותחים ותצא נפשו. ובעצם היום ההוא נתנה הקיסרית פקודה לכל בני עמיה, ותודיעם דבר מלכות כי מיכאל יעלה על כסא המלוכה תחת ראָמאן המת, ותלבש את מיכאל לבוש מלכות תכלת וחור, ובשבתו על הכסא התראה לפני העם כמושל אדיר, ועוד בטרם הובל ראָמאן לקברות קשר הכהן הגדול אלעקסיי את מעדנות ברית הנשואים בין צאָע ובין אהובה מיכאל. וצאָע בהכירה את תכונת נפש אישה המלך כי לבבו זונה גם אחרי נשים נכריות ותיקרא פן ישים עינו על שתי אחיותיה הצעירות היפהפיות בנות מלך ביקרותיהן התחכמה בערמה להעליל עליהן עלילות שוא להושיבן בבית הסוהר להסתירן מנגד עיניו, למען תקשר נפשו בה באהבת דודים.

ויהי כאשר עלה מיכאל הרביעי על כסא המלוכה אשר

בנה רבי גרשם בפקודת הקיסר באויל לא שאנה לא נהמה ולא התנועעה כל החיה וכל הבהמה אשר על מעלות הכסא, והצפרים לא צפצפו ולא השמיעו את הוד קולם. כל העם האמין כי זה פרי חטאת הקיסרית אשר רצחה את נפש אישה ראמאן השלישי, אך בלי תפונה נשבר אחד האופנים אשר בתוך הכסא, ועל כן לא פעלו עוד המכונות את פעלתן כמקדם. כל האמנים החכמים נקראו לתקן את הכסא הנאדר בפעלתו בהכמה ברעת ובתבונה אך לא היה לאל ידם לתקנו. האמן הגדול רבי גרשם אשר ידיו רב לו באמת לחדש ולפאר פעלתו כמקדם יושב באשכנו על שפת נהר רהיין, והוא נשמר לנפשו מלשוב עוד הפעם לקאנסטאנטינאפעל מקום שם ימשול אויבו הגדול יאהאן ממשל רב. ואחרי ימים מעטים כאשר חסר להקיסר כסף להוצאות מלחמותיו שלח את הכסא אשר לא יצלח עוד, אל בית האוצר, להתיכו ולמצוא ממנו מוצא לכסף.

הסרים יאהאן עלה עתה על במתי הממשלה, הן הוא הרים את קרן מיכאל בכבוד ויעטרהו בנזר המלוכה, ועל כן יטה מיכאל את לבו אחריו — כן דמה לבב יאהאן — אל כל אשר יחפוץ. היהודים יושבי הממלכה לבשו חרדות ויפתרו מאד לנפשם, כי מי יעמוד להם עתה למליץ יושר בעת צר להם אחרי כי רבי גרשם אין עוד בעיר הבירה.

אמנם יושב בשמים ישחק ילענ למזמות רשע ערוץ בקימו לערוץ צדיק, ובור יכרה רשע בו יפול. יאהאן משל על הממלכה כתאות לבו הרע, וינהג גם את צאע כשבוית חרב ולא שאל את פיה בכל דבר. מיכאל התמכר לחעננות בני אדם וחיי בשרים ולא שת לבו אל דברי המלוכה מאומה. יאהאן הרודף אחר הכבוד וכשאול לא ידע שבעה, התאווה תאוה להיות גם כהן גדול, ועל כן צוה לרצוה חרש את נפש

ראש הכהנים אלעקסיי — אשר עמד לו לשמן בדרכו בעניני הדת והאמונה — ויהי כאשר עוד מעט הגיע למשרת חפצו, והנה נהפך עליו הגלגל, כי הדוד השני אשר להקיסר מיכאל, קאנסטאנטין שמו — הרודף אחר כבוד וממשלה בלתי מוגבלת ביאהאן — גנב את לבב הקיסר מיכאל, ובפה חנף ובשפתי חלקות ידע להכות בלשון את דודו יאהאן, ובלוית אלעקסיי ראש הכהנים ומתי סודו חתרו בכל עז להצמית בבור חייו, וישיאו עליו חטאות ופשעים מרבה להכיל, עד אשר באחרונה הצליח חפצם בידם להעליל עליו כי היה את לבו למרוד במיכאל ולהכריתו מארץ החיים, ויִאָסֵר יאהאן ויוצג בשער המשפט. והשופטים אשר נדרשו לכל חפצי קאנסטאנטין חרצו את משפט יאהאן למות ויסגר במגדל-הרעבים ולא היה לאל ידו להקלם ברבי גרשם, כי כבר שנה הקיסר באזיל את גג המגדל כאשר ספרנו, וימת יאהאן שמה בזעפות רעב נורא מאד בתוך המגדל.

לב הקיסרית צאָע עלץ ושמה מאד בהודע לה אחרית יאהאן, כי האמינה אשר עתה תקח גם היא חלק בהנהגת הממשלה, אבל שגתה ברואה, יען לא כן חשב לב קאנסטאנטין, כי רק בעבור יקח את רסן הממשלה בידו, התאמץ להגות את יאהאן מן המסלה ועל כן סגר את הנסיכה מהעאדארא בבית המקלט, וגם את צאָע שלח לאי-רחוק אחד ויצו לגזוז את שערות ראשה למען הסגירה בבית המקלט גם היא, אבל עתה נמלאה סאת האנשים הרשעים האלה, כי בני העם התקוממו ויקשרו קשר נגד הקיסר מיכאל ודודו אשר קאנסטאנטין ויוציאו להפשי את שתי בנות הקיסר קאנסטאנטין השמיני הצעירות ויושיבון לכסא המלוכה, ואת מיכאל ודודו אכרו באזיקים, וינקרו את עיניהם ויסגירום בבור כלא אחד ושם כלו את שארית חייהם במצוקות שאול ואבדון נפש בתגרת יד הנחם אשר היה כעש לעצמותיהם וכרקב ללבבם, וככה השיגה קללת מעליטמא את הבליעל מיכאל,

אחרי אשר כבר רבצה בה קללת מיכאל ואלתו .
 ורבי גרשם ישב בעת ההיא על כסא הרבנות במאיניץ הרחק
 ממקום התועבה והרצח הזה ויהנה בתורת ה' יומם ולילה . ויהי
 ברכה לאדם־רב . שם כלה את באורו הגדול על התלמוד . בני
 עדתו אהבוהו כנפשם וה' הטוב ברכהו בפרי בטן , בנים ובנות
 אשר ילדה לו אשתו היקרה דבורה אשר כמעט לא קוה ולא פלל
 עוד כזאת . תהלת רבי גרשם מלאה כל הארץ ושמו היה
 מבורך בפי כל היהודים וינהרו אליו אלפי תלמידים גדולי החכמה
 תופשי התורה והתעודה וישתו בצמא את דברי אלקים חיים
 אשר חפר שר התורה הזה ויוציא למו מים קדושים ונאמנים
 מהתלמוד הנערץ והנקדש , ויקרא שמו בישראל : מאור הגולה ,
 כי האיר באור תורתו וחכמתו את כל בני גלות אריאל ממזרח
 שמש עד מבואו . עשר שנים לפני מותו אסף אספה רבה ממאה
 רבנים גדולי ישראל בעיר ווירמיוזא , וכלם הלכו בנפש חפצה
 אחרי קיל קריאת רבם ואלופם רבי גרשם מאור הגולה אב בית
 דין לקהלת ישראל במאיניץ , ובהתאסף יחד ראשי עם ישראל
 אלה המתיקו סוד יחד ויתקנו תקונים רבים ונכבדים מאד לחזק
 את מוסדות הדת והאמונה ולאמץ עמודי המוסר ויראת שדי ,
 וכל היהודים יושבי ארצות המערב קימו וקבלו עליהם ועל
 זרעם את התקונים הטובים האלה חק ולא יעבור , והתקון הגדול
 המתנוסס לתפארה ביתר שאת בין שאר התקונים האלה , היה
 התקון הנפלא כי מעת ההיא והלאה לא יקח לו איש יהודי בכל
 ארצות המערב יותר מאשה אחת . התקון הנעלה הזה נודע
 בישראל בשם : חרם דרבנו גרשם מאור הגולה .